

เอกสารการสอนที่เรียนการบริการทางวิชาการแก่สังคม

สาขาวิชานิติศาสตร์

โครงการคลินิกกฎหมายเคลื่อนที่พัฒนาห้องถิน
เรื่องปัญหาหนี้นอกระบบ ณ เทศบาลเมืองสามัคคีสวางย จังหวัดปทุมธานี

โครงการบริการวิชาการแก่สังคม

ปีการศึกษา 2556

คณะกรรมการและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์

คำนำ

เอกสารการถอดบทเรียนการบริการทางวิชาการแก่สังคม เรื่องการให้ความรู้เรื่องปัญหานี้นอกระบบแก่เทศบาลเมืองลาดหวาย จังหวัดปทุมธานี จัดทำขึ้นเพื่อรายงานผลการการศึกษาปัจจัยที่ล่วงผลต่อความสำเร็จในการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม กิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนโครงการบริการทางวิชาการ และคืนหาองค์ความรู้จากการจัดโครงการบริการทางวิชาการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาและการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมในโอกาสต่อไป

เนื้อหาของเอกสารการถอดบทเรียนการบริการทางวิชาการแก่สังคมประกอบด้วย 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บริบททั่วไป ส่วนที่ 2 ความสำคัญและความเป็นมา ส่วนที่ 3 เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 4 วิธีการดำเนินงาน ส่วนที่ 5 ผลการดำเนินการ และส่วนที่ 6 สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ผู้จัดทำเอกสารการถอดบทเรียนขอขอบคุณสาขาวิชานิติศาสตร์ซึ่งดำเนินการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจริงในการถอดบทเรียน และผู้จัดทำเอกสารการถอดบทเรียนหวังว่าเอกสารการถอดบทเรียนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคมไม่มากก็น้อย

นายราชนทร์ เหมือนชอบ

คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ 1 บริบททั่วไป คณะกรรมการและสังคมศาสตร์	1
ลักษณะสำคัญขององค์กร	1
ปรัชญา	1
วัตถุทัศน์	1
พันธกิจ	1
อัตลักษณ์ของบัณฑิต	2
ค่านิยมร่วม	2
ส่วนที่ 2 ความสำคัญและความเป็นมา	3
2.1 หลักการและเหตุผล	3
2.2 วัตถุประสงค์	3
2.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
ส่วนที่ 3 เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4
3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอุดมทรัพย์	4
ส่วนที่ 4 วิธีการดำเนินงาน	10
4.1 กลุ่มเป้าหมายหรือเรื่องที่ใช้ในการอุดมทรัพย์	10
4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการอุดมทรัพย์	10
4.3 ขั้นตอนการอุดมทรัพย์	10
ส่วนที่ 5 ผลการดำเนินการ	11
5.1 ปัจจัยที่ส่งผลสำคัญต่อการอบรม	12
5.2 กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนต่อการอบรม	12
5.3 องค์ความรู้ที่ได้จากการอุดมทรัพย์	12
ส่วนที่ 6 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	16
6.1 สรุปผล	16
6.2 ข้อเสนอแนะ	17
บรรณาธิการ	18

ส่วนที่ 1 บริบททั่วไป

คณะกรรมการและผู้อำนวยการ

ลักษณะสำคัญขององค์กร

คณะกรรมการและผู้อำนวยการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เข้าสู่ตลาดแรงงานมาเป็นระยะเวลานาน คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรทุกหลักสูตรมาเป็นระยะเวลานาน จัดการทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีการทุกแขนง อันส่งผลให้ความต้องการด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เปลี่ยนไปจากเดิม คณะกรรมการและผู้อำนวยการ จึงมีการปรับปรุงทุกหลักสูตร ในปีพุทธศักราช 2554 เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ และสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม ในภาครวมได้ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว คณะกรรมการและผู้อำนวยการฯ จึงมีคณะกรรมการบริหารทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารให้สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมายของมหาวิทยาลัย โดยประธานหลักสูตรทุกหลักสูตรมีหน้าที่ดำเนินงานตามนโยบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

ประชญา

วิชาการเป็นเดิศ เทิดคุณธรรม นำชุมชนเข้มแข็ง

วิสัยทัศน์

คณะกรรมการและผู้อำนวยการ มุ่งพัฒนา อาจารย์ ให้มีความเป็นเดิศทางวิชาการเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คุณธรรม สืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยมีการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) ทุกระดับ
2. สร้างเสริมและพัฒนาการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีคุณภาพและสนองความต้องการของสังคม
3. พัฒนาแผนงานต่าง ๆ ตามภารกิจของคณะเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ
4. สร้างเสริมความร่วมมือในระดับสถาบัน และระดับชาติ ที่มีผลต่อการพัฒนาคณะ
5. สนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาวิชาชีพคณะ สถาบัน และท้องถิ่น
6. สนับสนุนการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและสังคม
7. สร้างเสริมและพัฒนาบุคลากรในคณะ ให้มีความรู้ดี มีคุณธรรม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และมีจิตสำนึกรักในการที่ช่วยเหลือสังคม
8. สร้างเสริม พัฒนา ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เพื่อช่วยเหลือสังคม
9. สร้างเสริมความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานและการบริหารงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และการแก้ไขปัญหาในทุกหน่วยงานของคณะ

10. ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับทุกหน่วยงานในคณะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และการบริหารงานต่างๆ ตามภารกิจของคณะและสถาบัน
11. ส่งเสริมงานกิจการนักศึกษา เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
12. พัฒนาระบบทekโนโลยีและสารสนเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ในทุกระดับการศึกษาของคณะและสถาบัน

อัตลักษณ์ของบัณฑิต

“บัณฑิตนักปฏิบัติ ซื่อสัตย์ ออดทน มีจิตอาสา ก้าวหน้าเทคโนโลยี”

ค่านิยมร่วม

“อัตตานิจ ธรรมยันติ ปัณฑิตา บัณฑิต ย้อมฟื้กตนดี”

ส่วนที่ 2

ความสำคัญและความเป็นมา

หลักการและเหตุผล

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชัยภูมิ ได้หลักปรัชญาวิสัยทัศน์ ในการจัดการเรียนการสอนมาโดยตลอด และมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพันธกิจที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ “สนับสนุนการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและสังคม” โดยคณะกรรมการฯ ได้ส่งเสริมให้ สาขาวิชาต่างๆ จัดกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคมหลากหลายรูปแบบ ทั้ง โครงการอบรมให้ความรู้ การบริการให้คำปรึกษา และการอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น เนื่องด้วยพันธกิจดังกล่าว หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จึง ดำเนินการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม ซึ่งเป็นการให้ความรู้ เรื่องหนึ่งในระบบ ให้แก่ชุมชนลดาดsvay จังหวัด ปทุมธานี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2556 ซึ่งมุ่งหวังให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องหนึ่งในระบบและนำความรู้ต่องกล่าว ปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาหนึ่งในครอบครัวได้ ทั้งยังเป็นการสนับสนุนพันธกิจของคณะกรรมการฯ ตามที่กำหนด ไว้

ในการนี้ ด้วยพิจารณาเห็นว่าการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม ซึ่งดำเนินการโดยสาขาวิชานิติศาสตร์ เป็นโครงการที่มีคุณค่าเพราะการจัดการบริการวิชาการดังกล่าวมีผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจยิ่ง ดังนั้น คณะกรรมการการบริการทางวิชาการแก่สังคม คณะกรรมการฯ และสังคมศาสตร์ จึงจัดให้มีการอุดหนุนเพื่อสรุป และรวบรวมองค์ความรู้อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัด โครงการบริการทางวิชาการและการจัดการเรียนการสอนในโอกาส ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม
2. เพื่อศึกษากิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม
3. เพื่อค้นหาองค์ความรู้จากการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม
4. เพื่อนำองค์ความรู้จากการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาและการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมในโอกาสต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม
2. ได้ทราบกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม
3. ได้อิงค์ความรู้จากการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม
4. สามารถนำองค์ความรู้จากการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาและการจัด โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมในโอกาสต่อไป

ส่วนที่ ๓

เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอุดหนาเรียน (การอุดความรู้)

ความหมายของการอุดหนาเรียน¹

การอุดหนาเรียนหรือการอุดความรู้ คือ การสืบค้นความรู้ความเข้าใจ จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสักด็ความรู้และประสบการณ์จากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน รายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ รวมถึงความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและสามารถเผยแพร่เพื่อการศึกษาเรียนรู้ได้

เป้าหมายของการอุดความรู้ คือ การนำความรู้และความเข้าใจในเรื่องการทำงานเพื่อให้กลุ่มคนหรือองค์กรนำไปใช้ในการปรับปรุงการทำงาน หรือสื่อสารกับคนอื่นที่สนใจ และทำให้สามารถทำงานได้ง่าย รวดเร็ว แห่งนี้ยังคงและได้ผลมากขึ้น

รูปแบบการอุดหนาเรียน

การอุดหนาเรียนโดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ

1. การอุดหนาเรียนเฉพาะประเด็น เป็นการอุดหนาเรียนที่เน้นเฉพาะกิจกรรมสำคัญของโครงการ และสามารถนำผลการอุดหนาเรียนจากกิจกรรมนั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จในอนาคต (Best Practice)

2. การอุดหนาเรียนทั้งโครงการ เป็นการอุดหนาเรียนทั้งระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ

การเลือกใช้รูปแบบการอุดหนาเรียน² ต่างๆ นั้นจะต้องคำนึงถึง “ช่วงเวลาที่เหมาะสม” ในการดำเนินการและ “วัตถุประสงค์” ใน การอุดหนาเรียน ว่าห้องการรู้ หรือเข้าใจเรื่องใด และขั้นตอนเที่ยงไถ ในการอุดหนาเรียน 2 รูปแบบใหญ่ สามารถแบ่งออกเป็นรูปแบบย่อยได้ดังนี้

การอุดความรู้ที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มี 4 รูปแบบ คือ

- 1) การทบทวนระหว่างการปฏิบัติ (After Action Review technique : AAR)
- 2) เทคนิคการทบทวนหลังการปฏิบัติ (Retrospective technique)
- 3) เทคนิคการประเมินประสิทธิผลการทำงาน (Performance Measurement : PM)
- 4) เทคนิคแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping : OM)³
(เทคนิคที่ 3 และ 4 ประยุกต์มาจาก ทฤษฎีการประเมินผลโครงการ)

¹ พลกฤษณ์ วงศ์วิรัตน์. เอกสารการอุดหนาเรียนการบูรณาการงานการบริการวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนและการวิจัย : เรื่องการอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนเชิงวิชาการและการเขียนเชิงสร้างสรรค์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

² ยุทธนาธ ศีดาภาส. อุดหนาเรียน...ไม่ยากอย่างที่คิด. 27 กุมภาพันธ์ 2550

³ กนกวรรณ ชูเชิด และสกอร์ พรหมศิริ. การอุดหนาเรียน : วิธีวิทยาเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับนักปฏิบัติการภาคประชาชน. 2548

วิธีทดสอบที่เรียนอาจจัดเป็นรูปตาราง ไขว้ (cross tab) ตามช่วงเวลาและ วัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

ช่วงเวลา/วัตถุประสงค์	ห้องโครงการ	เฉพาะกิจกรรม/เฉพาะประเด็น
ระหว่างดำเนินงาน	Outcome mapping (OM)	After Action Review technique (AAR)
หลังดำเนินงานเสร็จสิ้น	Performance Measurement (PM)	Retrospective technique

เทคนิคการทดสอบที่เรียนแต่ละวิธีมีแนวทางและจุดเด่นแตกต่างกัน ดังนี้

เทคนิค	แนวทาง	จุดเด่น
การทบทวนระหว่างการปฏิบัติ (After Action Review technique : AAR)	<ul style="list-style-type: none"> * ผิดพลาดได้ แต่ต้องไม่ผิดพลาดซ้ำๆ ให้ลึกเมื่อร้อน * คำาน 3 ชุด เพื่อข้อสรุปที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง * ชุดแรก เพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้น ให้ตรงกัน * ชุดสอง เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และสร้างความเข้าใจถึงที่มาของปรากฏการณ์ * ชุดสาม เพื่อการคิดกันวิธีการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 	<ul style="list-style-type: none"> * ทำในระหว่างดำเนินโครงการ * ง่าย หมายความว่าการเริ่มต้น สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในบุคคล/องค์กร * ทำได้บ่อยๆ ใช้เวลาไม่นาน * เดือกด้วย ถูกเป็นประเด็นหรือรายกิจกรรม
เทคนิคแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome mapping : OM)	<ul style="list-style-type: none"> * ใช้ผลประเมินเป็นเครื่องมือในการกำหนดประเด็นการทดสอบที่เรียน * มี 3 ขั้นตอนในการทดสอบที่เรียน <ul style="list-style-type: none"> * ขั้นแรก ทบทวนแผนงานโครงการ และ <u>เกณฑ์ชี้วัดความก้าวหน้า</u> โครงการ ให้เห็นความคาดหวังและ ความจริงที่เกิดขึ้นตรงกัน * ขั้นสอง วิเคราะห์เงื่อนไข ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (หนุน วาง ภายใต้ในและภายนอก) * ขั้นสาม กำหนดแนวทางทำต่อไป ให้ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> * ทดสอบที่เรียนระหว่างดำเนินงาน * ให้นำหนักกับคุณภาพการทำงานและการพัฒนาการของพฤติกรรม * ต้องใช้กับงานใช้ระบบการติดตาม ประเมินผลตามหลักการของแผนที่ผลลัพธ์ ท่านนี้ (การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปรับเปลี่ยนผู้ทรงคุณวุฒิ การบริหารจัดการ องค์กร) * ต้องเก็บข้อมูลตาม <u>ตัวชี้วัดต่อเนื่อง</u>

เทคนิคการทบทวนหลังการปฏิบัติ (Retrospective technique)	<ul style="list-style-type: none"> * 4 คำถาม เพื่อการได้รับบทเรียน * หนึ่ง เหตุที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องแรงจูงใจที่เข้ามาร่วมงาน * สอง โครงการเกิดขึ้นเพราอะไร ความสำเร็จที่คาดหวังคืออะไร และอะไรคือความจริงที่เกิดขึ้น * สาม อะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดความจริงเช่นนี้ * สี่ ได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งที่เกิดขึ้น และจะมีข้อเสนอแนะอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> * ทำให้ลังบบโครงการ ยอดบทเรียนต่างๆ แต่การเกิดขึ้นของโครงการกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ * หมายความว่าการถอดบทเรียนโครงการที่ดำเนินเสร็จสิ้นและต้องการทำในลักษณะเดียวกันอีก * ใช้ระยะเวลา ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของโครงการ
การประเมินประสิทธิผลการทำงาน (Performance Measurement : PM)	<ul style="list-style-type: none"> * ต้องเห็นคุณค่า และเชื่อมั่นผลการประเมิน * ใช้ผลลัพธ์/ผลสำเร็จเป็นจุดเริ่มต้น * 3 ขั้นตอนในการถอดบทเรียน * หนึ่ง ทบทวนแผนงาน ผลงาน และผลการประเมิน * สอง วิเคราะห์เหตุปัจจัย ความสำเร็จ และไม่สำเร็จ * สี่ สร้างรายชื่อเสนอแนะ 	<ul style="list-style-type: none"> * ถอดบทเรียนหลังเสร็จสิ้นโครงการ * หมายความว่างานที่มีระบบการติดตามประเมินผล และมีการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดได้ * ตัวชี้วัดความสำเร็จต้องมีความชัดเจน * ถอดบทเรียนตามตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ * ใช้เวลา นาน ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของโครงการ

นอกจากนี้ยังมีวิธีการอื่นๆ ที่ใช้ถอดบทเรียน เช่น

Peer Assist : PA (การเรียนรู้จากเพื่อน) ซึ่งส่วนใหญ่จะทำให้ลังเริ่มดำเนินการรับรองนี้ โดยเชิญที่ปรึกษา หรือภาคีเครือข่าย “ที่มีการทำงานคล้ายคลึงกัน” มาพูดคุยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์

Best Practice : BP (การเรียนรู้จากตัวอย่างที่ดี) ซึ่งต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ของตัวอย่างที่ดีร่วมกัน และมีการบันทึกผล จากนั้นจึงเชิญผู้ที่เห็นร่วมกันและทำตัวอย่างที่ดี มาเล่าสู่กันฟัง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ลิ่งที่ยากที่สุดในวิธีการนี้คือ การให้คำนิยาม “ตัวอย่างที่ดี” ว่าหมายถึงอะไร

ขั้นตอนการถอดบทเรียน

ขั้นตอนการถอดบทเรียนมี 6 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ขั้นการถอดบทเรียนในแต่ละประเภทอาจแบ่งขั้นตอนได้เป็น 6 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 และ 2 อาจเรียกว่า ขั้นเตรียมการ ส่วนตั้งแต่ขั้นที่ 3 เป็นต้นไปคือ ขั้นดำเนินการถอดบทเรียน ดังนี้

1. เตรียมความพร้อม

ประกอบด้วย 3 ส่วนที่ต้องดำเนินการคือ

- 1) เตรียมกระบวนการ (ออกแบบ) เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ
- 2) เตรียมบรรยายให้สูง และผ่อนคลาย ไม่มีสิ่งรบกวนการคิด
- 3) เตรียมตัวผู้เข้าร่วมให้พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่มีเรื่องกังวล อาจใช้การนั่งสมาธิหรือการพูดคุยกันในเรื่องต่างๆ ก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรม

2. เตรียมความเข้าใจ

คือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย กระบวนการ บทบาทของผู้เข้าร่วมก่อนที่จะเริ่มกระบวนการอุดหนุนที่เรียนในขั้นตอนต่อไป

3. เตรียมความพร้อม

เพื่อให้เห็นและเข้าใจที่มาที่ไปของการทำงานร่วมกันและตรงกันทั้งแรงจูงใจที่มาทำโครงการร่วมกัน เป้าหมายที่ต้องการ กิจกรรมที่ทำ ผลที่เกิดขึ้น ฯลฯ ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ ข้อมูล และสังเคราะห์บทเรียนในขั้นตอนต่อไป โดยเฉพาะการอุดหนุนทั้งโครงการหรือหลักการ ดำเนินงาน โครงการเสริมสร้างซึ่งมีข้อเท็จจริงต่างๆ ค่อนข้างมาก ขั้นตอนนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อาจใช้ เครื่องมือที่เรียกว่า เส้นแบ่งเวลา เป็นเครื่องมือช่วยทบทวนความพร้อมได้ หากงานหรือ โครงการมีความซับซ้อนมาก ก็อาจจะจัดการพูดคุยกันก่อนจะมีการอุดหนุนจริง เพื่อ เตรียมตัวผู้เข้าร่วมอุดหนุนก่อนที่จะได้

4. วิเคราะห์ความสำเร็จ

เป็นการวิเคราะห์ผลงานที่เกิดขึ้นจริง และประเมินเทียบกับผลที่คาดหวังตามวัตถุประสงค์ หรือตาม ตัวชี้วัดที่มีอยู่ เพื่อแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ได้มานั้นมีอะไรเกิดขึ้นมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากัน ที่คาดหวังไว้หรือไม่ สิ่งที่วิเคราะห์ได้ต้องเป็นข้อมูลตาม “สภาพการณ์ที่ปรากฏขึ้นจริง” ไม่ใช่ความคิด การคาดเดา หรือความรู้สึก

5. วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

เป็นขั้นของการวิเคราะห์ว่า ผลงานที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ว่าจะได้มากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากันที่ คาดหวังไว้นั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร มีอะไรที่สนับสนุน เสริม หรือขัดขวางในขั้นนี้ ควรวิเคราะห์ให้เห็นทั้ง ปัจจัยภายในและภายนอกโครงการหรือองค์กร ทั้งที่เกี่ยวกับการวางแผน กระบวนการทำงาน กิจกรรม และเป้าหมาย ตลอดจนบริบทของพื้นที่หรือสังคม

6. สังเคราะห์บทเรียนและข้อเสนอแนะ

หลังจากที่ทราบเหตุผลแล้วว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะอะไร ซึ่งพูดคุยสู่ข้อสรุปว่า ได้ บทเรียนอะไรบ้าง ทั้งที่เกี่ยวกับการวางแผน กระบวนการทำงาน กิจกรรมและเป้าหมาย ตลอดจน บริบทของ นั้นที่หรือสังคมที่ต้องให้ความสำคัญ และควรต้องทราบว่า ควรทำสิ่งใดต่อไป ถึงได้ไม่การทำต่อ สิ่งใดที่ จำเป็นต้องทำแต่ต้องปรับปรุงวิธีการดำเนินการ โครงสร้างต้องทำสิ่งใด และจะทำได้อย่างไร

หัวใจของการอุดหนุนที่เรียน

การอุดหนุนควรเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมได้เข้ามาร่วมกันดึง ความรู้และประสบการณ์ที่แต่ละคนมี มากองรวมกัน ช่วยกันวิเคราะห์แยกแยะ และจับมาร่วมเป็นชุดความรู้ในเรื่องต่างๆร่วมกัน การอุดหนุนมีหลัก ประเภท แต่ละประเภทต้องให้ความสำคัญ 4 ประการในการดำเนินการ หรืออาจเรียกว่า หัวใจ 4 ห้องของการอุดหนุน ได้แก่

หัวใจห้องที่หนึ่ง คือ “คน” ที่เข้าร่วมซึ่งมีมุ่งมองแตกต่าง ได้แก่

1. กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้รับบริการ จะให้มุ่งมองของ “ผู้รับ” ว่าสิ่งที่ได้รับเป็นที่พอใจหรือไม่ เพราจะอะไร ได้อ่าย่างที่ผู้จัดภาคหัวเรื่อไป
2. ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม/โครงการ จะมีมุ่งมองของผู้ให้และผู้จัดการ มีข้อมูล ประสบการณ์ในการเตรียมการ การประสานกับกลุ่มเป้าหมาย วิทยากร ผู้บริหาร และอื่นๆ รวมทั้งเงื่อนไข ข้อจำกัดต่างๆ ในการทำงาน
3. ผู้บริหารจะให้มุ่งมองของผู้สนับสนุน ได้คือจะสนับสนุนอะไร ได้หรือไม่ได้ เพราะข้อจำกัดหรือเงื่อนไขอะไร
4. ผู้ประเมินจะให้มุ่งมองจากมาตรฐานคิดเห็น ประสบทวิเคราะห์บางอย่างเพื่อแลกเปลี่ยนกัน มุ่งมองกับกลุ่มอื่น

หัวใจห้องที่สอง คือการสนทนากลุ่ม หรือการพูดและฟัง เพื่อการพูดคุยกับคนจำนวนมากที่คิดเห็นแตกต่างกันอาจเกิดความขัดแย้งได้ แต่ถ้าเรา ฟังอย่างตั้งใจ อย่างเอาใจใส่ ไม่รีบตอบ โต้ คุยเพื่อเปิด มุ่งมองใหม่ๆ และไม่ค่านดัดสินใจโดยใช้ฐานคิดของตนเองตัดสินความคิด มุ่งมองคนอื่น ความขัดแย้งก็จะไม่เกิดขึ้น

หัวใจห้องที่สาม คือ การตั้งคำถาม ที่ไม่จำเป็นต้องมาก แต่ต้อง คำัญ เป็นประโยชน์ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ หรือข้อเท็จจริง และนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจใหม่ร่วมกัน ซึ่งควรให้น้ำหนักกับการบททวนอดีต(ความคาดหวัง แรงจูงใจ ผลที่เกิดขึ้นจริงฯ) เพียง $\frac{1}{4}$ ของเวลาที่มีก็พอ ให้น้ำหนักกับการวิเคราะห์ว่า ทำไปถึงเกิดผลอย่างนี้ $\frac{1}{4}$ ของเวลา เช่นกัน และควรให้น้ำหนักครึ่งหนึ่งของเวลาที่มีอยู่กับการตอบคำถามที่เกี่ยวกับ การสังเคราะห์บทเรียนและถึงที่ควรต่อไป

หัวใจห้องที่สี่ คือ การสะท้อนกลับ (Reflect) ภายหลังการอุดบทเรียน ควรให้ทุกคนได้สะท้อน ความคิด ความรู้สึก และความรู้ที่เตะลูก ได้จากการอุดบทเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านคือด้านที่ต้องปรับปรุงกีดามเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ให้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เข้าร่วมการอุดบทเรียนอาจมีไม่ครบถ้วนกันก็ได้ แต่ควรตระหนักเสมอว่า ผู้เข้าร่วมที่แตกต่างกันบ่อมให้มุ่งมองที่แตกต่างหากหลาย และการมีคืนที่เกี่ยวข้องครบถ้วนฝ่ายย่อมสร้างความสมบูรณ์ของมุ่งมอง ประสบบทเรียนที่จะได้มากกว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมที่ไม่ครบถ้วนกัน

การบันทึกบทเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมตัวก่อนบันทึกบทเรียน เป็นขั้นตอนที่ผู้จัดบันทึกการเตรียมความพร้อมก่อนบันทึก บทเรียนใน 4 ประเด็น คือ
  - 1.1) ศึกษารายละเอียดของโครงการ/กิจกรรม ที่จะอุดบทเรียน
  - 1.2) ศึกษารายละเอียดการอุดบทเรียนเกี่ยวกับกรอบแนวคิด ขั้นตอนการอุด
  - 1.3) การบันทึกข้อมูลและวิธีการจัดกิจกรรมอุดบทเรียน

- 1.4) เตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจ
2. การบันทึกข้อมูลการสอนบทเรียน ข้อมูลที่ต้องจดบันทึกระหว่างการสอนบทเรียน คือ
- 2.1) ข้อมูลขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรมสอนบทเรียน
  - 2.2) ข้อมูลการเล่าเรื่อง การวิเคราะห์ และการอภิปรายของผู้ร่วมสอนบทเรียน
  - 2.3) ข้อมูลบรรยายของระหว่างการสอนบทเรียน
3. การสรุปและรายงานการสอนบทเรียน ผู้จดบันทึกต้องอ่านหรือส่งรายงานการสอนบทเรียนให้ที่ประชุมของผู้ร่วมสอนบทเรียนและทีมงานการสอนบทเรียน ได้รับทราบข้อมูลที่จดบันทึกไว้ เพื่อให้มีการปรับแก้และเพิ่มเติมให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยบทเรียนที่ถูกดัดแปลงได้ต้องได้รับการสรุปให้เห็นอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ
- 3.1) อะไรคือสิ่งที่ดีอยู่แล้วและควรทำต่อไปเพื่อกลับไปวางแผนพัฒนา ลงมือทำ แล้วตามด้วยการวิจัยให้ก้าวหน้าต่อเนื่องเป็น D&R (Development and Research)
  - 3.2) อะไรคือสิ่งที่ซับกพร่องเป็นจุดอ่อน และควรจะปรับปรุงอย่างไร มีความรู้พื้นฐานที่จะปรับปรุงหรือไม่ ถ้าไม่ ควรทำวิจัยเพื่อหาแนวทางปรับปรุง เป็นการวิจัยแล้วพัฒนา แบบ R&D (Research & Development)

การเขียนรายงานการสอนบทเรียน แบ่งเป็น 3 หัวข้อหลัก ดังนี้

1. ความเป็นมาของโครงการ/กิจกรรม ที่จะสอนบทเรียน วัตถุประสงค์ของการสอนบทเรียน
2. การเตรียมการสอนบทเรียน เป็นการเล่ารายละเอียดของขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ วิธีการ ทีมงาน บทบาทหน้าที่ กรอบแนวคิด เทคนิคการสอนบทเรียน กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมสอนบทเรียน และปฏิทินการสอนบทเรียน
3. เนื้อเรื่องการดำเนินการสอนบทเรียน เป็นการเล่ารายละเอียดซึ่งครอบคลุม
  - 3.1) ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงของผู้ร่วมสอนบทเรียน
  - 3.2) วิธีการปฏิบัติงานที่กำหนดในแผนปฏิบัติงาน
  - 3.3) สิ่งที่ทำได้เป็นอย่างเดียวจากการปฏิบัติ
  - 3.4) ข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานต่อไปให้ดีที่สุด
  - 3.5) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน
  - 3.6) ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

การติดตามการนำบทเรียนไปใช้ประโยชน์

ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นการนำบทเรียนที่เรียนรู้จากการปฏิบัติงานไปใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนี้ หัวหน้าทีมหรือผู้ดำเนินการสอนบทเรียนควรมีการนิเทศหรือติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบว่ามีการนำบทเรียนไปใช้ประโยชน์หรือไม่เพียงไร เพราเหตุใด

ส่วนที่ 4

วิธีการดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมายหรือเรื่องที่ใช้ในการอุดหนูเรียน (การอุดความรู้)

โครงการที่ใช้ในการอุดหนูเรียนคือ โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม โดยสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมจัดโครงการคลินิกกฎหมายเคลื่อนที่พัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้ เรื่องปัญหาหนึ่งในระบบ แก่เทศบาลเมืองลาด爽 จังหวัด ปทุมธานี ซึ่งมีผู้เข้ารับบริการจำนวน 100 คน เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2556

ผู้เข้าร่วม/ตัวแทนสมาคมโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมที่เข้าร่วมการอุดหนูเรียน

อาจารย์ Jenpol ทองยืน และอาจารย์กรณัท สร้อยทอง

ผู้ดำเนินการอุดหนูเรียน

อาจารย์วิชัย ลิงห์ชอม และอาจารย์จิรชัชติร์ เรืองเขียน

ผู้จดบันทึกและเรียนรู้เอกสารการอุดหนูเรียน

อาจารย์จิรชัชติร์ เรืองเขียน

วันเวลาและสถานที่ในการอุดหนูเรียน

วันพุธที่ 29 พฤษภาคม 2557 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมองค์ประกอบสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

เครื่องมือที่ใช้ในการอุดหนูเรียน

1. เอกสารบันทึกการประชุม/ ระดมความคิด (Brain Storming) ของผู้เข้าร่วมอุดหนูเรียน
2. การอุดข้อมูลบันทึกเสียง/ การแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม โดยมุ่งอุดหนูเรียนในด้าน
  - 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม
  - 2) กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการโครงการบริการทางวิชาการ
  - 3) องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน

รูปแบบการอุดหนูเรียนที่เลือกใช้

การประเมินประสิทธิผลการทำงาน (Performance Measurement : PM)

ขั้นตอนการอุดหนูเรียน

ขั้นตอนการอุดหนูเรียน ประกอบด้วย

1. ขั้นเตรียมการอุดหนูเรียน
2. ขั้นดำเนินการอุดหนูเรียน
3. ขั้นเขียนรายงานการอุดหนูเรียน
4. ขั้นติดตามการประชุมต่อไป

ส่วนที่ ๕
ผลการดำเนินการ

ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม แบ่งได้ 2 ประเภท คือ ปัจจัยเชิงบวก และปัจจัยเชิงลบ (อุปสรรค)

ปัจจัยเชิงบวก ได้แก่

1. อาจารย์และนักศึกษามีความรู้ความสามารถในการให้บริการ
2. วิทยากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่บรรยายและมีกิจกรรมบรรยายที่น่าสนใจ
3. อาจารย์และนักศึกษามีการเตรียมความพร้อมที่ดีก่อนการให้บริการ เพราะทุกคนมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ในด้านขั้นตอนการทำงาน ซึ่งการเตรียมความพร้อมที่ดี ประกอบด้วย
  - การวางแผน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจนและการรับบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน
  - การลงสำรวจพื้นที่ล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบสิ่งที่อาจเป็นปัจจัยในการ ให้บริการ
  - การประชาสัมพันธ์โครงการและพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน
  - การปรับเวลาในการให้บริการตามสภาพวิถีชีวิตของชาวบ้าน
  - การปรับแผนและกลยุทธ์เพื่อกำหนดภาระหน้า
4. อัชญาศัยที่เรียนง่ายเป็นกันเองของผู้ให้บริการ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกสบายใจและไว้วางใจ จึงให้ความร่วมมือในการจัดโครงการเป็นอย่างดี
5. กิจกรรมสัมพันธ์ช่วยสร้างมุขย์สัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและชาวบ้านที่มารับบริการ
6. การสร้างทัศนคติเชิงบวกแก่นักศึกษาที่ช่วยงานในการให้บริการช่วยให้การดำเนินงานคล่องตัว
7. การเป็น “แบบอย่างที่ดี” (Role Model) ของอาจารย์และนักศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในการให้บริการแก่ชุมชนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านจิตอาสาแก่นักศึกษาที่ต้องการเข้าช่วยงานด้านการบริการวิชาการ
8. ความผูกพันและการเข้าใจอันดีต่อกันก่อเกิดเป็นความสามัคคีในการทำงาน スタイルความดีด้วยที่มีอยู่ให้หมดไป และเกิดความเห็นใจกันเนื่องจากทุกคนมีประสบการณ์ร่วมกันในการทำงาน
9. ผู้ข้าอบรมมีความใฝ่รู้และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี
10. งบประมาณสนับสนุนจากสถาบันด้านสังกัดที่จัดสรรองรับงานเหมาะสมสมก่อให้เกิดความคิดเห็นตัวในการดำเนินงาน
11. งบสนับสนุนจากภายนอกสถาบัน หรือ “ผู้ที่สนใจกันโดย” (Connection)
12. สถานที่และอุปกรณ์มีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ
13. การปฏิบัติงานเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์

ปัจจัยเพิ่งลบ (อุปสรรค) ได้แก่

1. งบสนับสนุนไม่พอเพียง
2. ระเบียบในการเบิกจ่ายงบประมาณก่อให้เกิดปัญหาเบิกจ่ายล่าช้า
3. ความล่าช้าในการอนุมัติงบ ทำให้การจัดกิจกรรมคลาดเคลื่อนจากแผนที่กำหนด
4. การกำหนดพื้นที่บริการ (พื้นที่เป้าหมายในการใช้บริการวิชาการ) ทำให้ไม่สามารถเบิกงบสนับสนุนได้ในกรณีที่ต้องซักการบริการนอกเขตพื้นที่เป้าหมาย

กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ประกอบด้วย

1. การประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

- 1) การประสานงานกับผู้เข้ารับการบริการ เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ในการให้บริการ รวมถึงการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ในการจัดโครงการ
- 2) การติดต่อประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์สถานที่ อุปกรณ์ รวมถึงบุคลากรที่ช่วยในการดำเนินงาน

2. การสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

- 1) ระดับคณะกรรมการบริหารฯ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บานพาหนะและบุคลากรในการดำเนินงาน
- 2) ระดับบุคคล มีส่วนร่วมและให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินงาน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสอบถามที่เรียน

องค์ความรู้จากการสอบถามที่เรียนแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม และองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1. องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม

ประสบการณ์จากการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ 2 ด้าน ได้แก่ กลไก และ ระบบในการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านกลไก มี 3 องค์ประกอบคือ “คน เงิน ของ”

กลไกที่ 1 “คน” คือ สมาชิกในกลุ่มทำงานคร่าวมคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการจัดโครงการ บริการทางวิชาการแก่สังคม ดังนี้

- 1) วิทยากรและอาจารย์ครัวเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการให้บริการด้านวิชาการ รวมทั้ง ความมีกลวิธีที่นำเสนอในเพื่อการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) นักศึกษาที่เข้าร่วมปฏิบัติงานในโครงการคร่าวมที่จิตอาสาในการให้บริการ
- 3) สมาชิกทุกคนต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตนและรับผิดชอบหน้าที่เป็นอย่างดี

กลไกที่ 2 “เงิน” คือ งบประมาณ สำหรับการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมควรมีแหล่งสนับสนุนอย่างน้อย 2 แหล่ง คือ

1) สถาบันต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอเพื่อให้การจัดโครงการ บริการทางวิชาการเกิดการดำเนินงานที่คล่องตัว

2) กลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการควรแสวงหางบสนับสนุนจากภายนอกสถาบันต้นสังกัด เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในดำเนินโครงการบริการทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

กลไกที่ 3 “ของ” คือ สิ่งของที่ใช้ในการดำเนินงาน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) สิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น อุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ ซึ่งต้องเตรียมให้พร้อมและครบถ้วน

2) สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น แผนการทำงาน ข้อมูลที่จำเป็น ข้อตกลง ระเบียบวิธี ความรู้ด้านทฤษฎี กลยุทธ์และขั้นตอนการทำงาน ซึ่งต้องมีความชัดเจนเพื่อการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมาย

ด้านระบบการดำเนินงาน มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า ขั้นตอนปฏิบัติ และผลผลิต

ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า กือจำนวนสมาชิกที่เพียงพอ สามารถทุกคนในกลุ่มนี้ความรู้และความพร้อมในการทำงาน งบประมาณที่เพียงพอและมีความพร้อมด้านสิ่งของที่ใช้ในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนปฏิบัติ คือขั้นตอนที่จำเป็นในการทำงาน แบ่งได้ 2 ส่วน ดังนี้
ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการให้บริการ และขั้นตอนระหว่างการจัดการบริการ

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการจัดการบริการ ได้แก่

1) การประชุมวางแผนการทำงาน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ ข้อตกลงที่ชัดเจนเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2) การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจนทุกขั้นตอน

3) การเลือกวิทยากรที่มีความรู้และความสามารถเหมาะสมกับหัวข้อในการบรรยาย

4) การประสานงานกับชุมชนและการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวการให้การบริการ

5) การลงสำรวจพื้นที่จริงก่อนการให้บริการทางวิชาการ

6) การปรับเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพโครงการ ในแต่ละพื้นที่
(ถ้าจำเป็น)

ขั้นตอนระหว่างการจัดการบริการ ได้แก่

1) การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน

1) การปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนที่กำหนดและที่ได้รับมอบหมาย

2) การจัดกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

3) การปรับแผนและกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (ถ้าจำเป็น)

4) การประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการ

5) การสำรวจความต้องการในการรับการบริการทางวิชาการในครั้งต่อไป

ข้อตอนทั้งหมดนี้ช่วยให้การบริการงานดำเนินไปอย่างราบรื่นหรือเกิดปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ทันท่วงที อันจะส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 3 ผลลัพท์ คือ ผลความสำเร็จของการให้บริการ แบ่งได้ 2 ส่วน “ได้แก่ ความสำเร็จที่ได้ตามความคาดหวัง และความสำเร็จที่มากกว่าความคาดหวัง

ความสำเร็จที่ได้ตามความคาดหวัง

- 1) ความสำเร็จเชิงคุณภาพ : ชาวบ้านเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่องหนึ่งในระบบ
- 2) นักศึกษาที่ร่วมคณะทำงานได้ความรู้และความเข้าใจในการให้บริการด้านปรึกษาแก่ชาวบ้าน ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตร

ความสำเร็จที่มากกว่าความคาดหวัง

- 1) ความสำเร็จเชิงปริมาณ : เป้าหมายผู้รับบริการ 50 คน แต่เกินความคาดหวัง เพราะมีผู้เข้ารับบริการมากกว่า 80 คน
- 2) ชาวบ้านโกรศพที่ขอคำปรึกษาและส่งหนังสือขอบคุณถึงผู้ดำเนินโครงการ
- 3) นักศึกษาได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ที่ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายว่าควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง และเห็นความสำคัญในการเรียนวิชากฎหมายอย่างแท้จริง เพราะได้เห็นปัญหาและเข้าใจความทุกข์ของชาวบ้านด้วยตนเอง นักศึกษาจึงเกิดความศรัทธาในวิชาชีพและการให้บริการแก่ชุมชน รวมถึงเกิดจิตอาสาอย่างแท้จริง
- 4) การได้รับความร่วมเป็นอิสระดีจากชาวบ้าน ซึ่งเกิดจากอัธยาศัยที่เรียบง่ายเป็นกันเองของผู้ให้บริการ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกสบายใจและไว้วางใจ
- 5) มนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้การบริการและชาวบ้านที่มารับบริการ ซึ่งเป็นผลจากการจัดกิจกรรมสัมพันธ์
- 6) ทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาที่ช่วยงานในการให้บริการช่วยให้การดำเนินงานคล่องตัว
- 7) จิตสำนึกลด้านจิตอาสาของนักศึกษาที่เข้าร่วมงานด้านการบริการวิชาการ ซึ่งเกิดจากการได้เห็น “แบบอย่างที่ดี” (Role Model) ของอาจารย์และนักศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในการให้บริการแก่ชุมชน
- 8) ความผูกพันและการเข้าใจอันดีต่อกันก่อให้เกิดเป็นความสามัคคีในการทำงาน สร้างความขัดแย้งที่มีอยู่ให้หมดไป และเกิดความเห็นใจกันเนื่องจากทุกคนมีประสบการณ์ร่วมกันในการทำงาน
- 9) ผู้เข้าอบรมมีความใส่รู้และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี
- 10) ชุมชนได้รู้จักและเข้าใจ “ตัวตนของคณะกรรมการชุมชนยouth และความหวังยาลักษภูมิจันทร์ เกษม” จึงตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาเพิ่มหัวเรียนราย ซึ่งนับว่าเป็นผลลัพธ์เนื่องจากการจัดโครงการบริการวิชาการ ที่ถือว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ที่คุ้มค่าวิธีหนึ่ง
- 11) การทำวิจัยต่อยอดจากภาคประชาชนเป็นปัญหาที่ใช้ในการให้บริการทางวิชาการ

2. องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

- 1) การเป็น “แบบอย่างที่ดี” (Role Model) ของอาจารย์และนักศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในการให้บริการแก่พุฒนชั้นช่วงเริ่มต้นด้านจิตอาสาแก่นักศึกษารุ่นต่อไปที่จะเข้าช่วยงานด้านการบริการทางวิชาการในอนาคต ซึ่งนักศึกษารุ่นใหม่จะเป็นกำลังสำคัญและเป็น “แบบอย่างที่ดี” ต่อไป
- 2) การสร้างทัศนคติเชิงบวกแก่นักศึกษาที่ช่วยงานด้านการให้บริการทางวิชาการ จะช่วยให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการเรียนวิชาด้านนิติศาสตร์ ภาคภูมิใจในวิชาชีพ และตระหนักรถึงคุณค่าของตน อันจะเป็นประโยชน์สัม kron ต่อไปในภายหน้า
- 3) วิธีการทำงาน และการแก้ปัญหาในการจัดให้บริการทางวิชาการแก่สังคมถือเป็นความรู้ที่มีคุณค่า สำหรับนักศึกษาที่จะได้ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง
- 4) การทำงานเป็นหมู่คณะ (Teamwork) ใน การจัดโครงการบริการวิชาการเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ควรปลูกฝังถ่ายทอดให้นักศึกษา ด้วยวิธีการส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมโครงการบริการวิชาการ โดยกำหนดหน้าที่ รับผิดชอบ ในแต่ละขั้นตอนของการทำงาน นักศึกษาจะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะก่อให้ความเข้าใจ ความเห็นใจ และ ความสามัคคีในหมู่คณะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ที่กว้างขวางต่อไปในอนาคต
- 5) การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม คือกระบวนการที่อนเอกสารลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นสถาบัน ดังนั้น การกำหนดให้นักศึกษามีส่วนเข้าร่วมโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมย่อมเป็นกลไกที่ดีในการฝึกฝนและอบรม นักศึกษาให้เป็นบุณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ

ส่วนที่ 6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การดอคูเมนท์เรียนโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม ได้ผลดังนี้
ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยเชิงบวก ได้แก่

- 1) ผู้รับบริการที่ให้ความร่วมมือ
- 2) วิทยากรและสมาชิกในคณะกรรมการที่มีทักษะภาพ
- 3) งบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน
- 4) สถานที่และอุปกรณ์ที่พร้อมเพียง
- 5) ระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน

2. ปัจจัยเชิงลบ (อุปสรรค) ได้แก่

- 1) งบประมาณที่ไม่พอเพียง
- 2) ระเบียบในการเบิกจ่ายงบประมาณ
- 3) ความล่าช้าในการอนุมัติงบ
- 4) การกำหนดพื้นที่บริการ โดยสถาบันต้นสังกัด (พื้นที่เป้าหมายในการจัดการบริการทางวิชาการ)

3. กิจกรรมที่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการบริการทางวิชาการแก่สังคม ได้แก่

- 1) การประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- 2) การสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการดอคูเมนท์เรียน ประกอบด้วย

1) องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม ได้แก่
กลไกครบถ้วนเพียงพอ และระบบในการดำเนินงานที่ชัดเจน

2) องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

- การเป็น “แบบอย่างที่ดี” (Role Model) ของอาจารย์และนักศึกษาที่เข้าร่วมการให้บริการ
- การสร้างทัศนคติเชิงบวกแก่นักศึกษาที่ช่วยงานด้านการให้บริการทางวิชาการ
- การเรียนรู้วิธีการทำงานและการแก้ปัญหาผ่านการทำงานจริงจากการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม
- การปลูกฝังถ่ายทอดการทำงานเป็นหมู่คณะ (Teamwork) ให้แก่นักศึกษา ด้วยวิธีการส่งเสริมให้
นักศึกษาเข้าร่วมโครงการบริการวิชาการแก่สังคม

ข้อเสนอแนะ

- 1) คณะทำงานไม่ควรรอการอนุมัติงบประมาณเพื่อรออาจจะไม่ทันต่อการดำเนินงาน แต่ควรหางบประมาณจากแหล่งอื่นๆ ไว้เป็นแผนสำรองด้านงบประมาณ
- 2) ในกรณีที่ผู้เข้ารับการบริการมีจำนวนน้อยกว่าเป้าหมายของแผน คณะทำงานต้องมีผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบจ. ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา เพราะทัวหน้าชุมชนจะช่วยนำลูกบ้านเข้าร่วมรับบริการได้ทันท่วงที
- 3) เนื้อหาในบรรยายความรู้ต้องตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ
- 4) วิทยากรต้องมีลักษณะระตื่อรื่น มีความรู้ความสามารถเท็จจริงในหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย
- 5) เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายหรือเกินกว่าเป้าหมาย การมี “สื่อสาร” (connection) หรือ “เครือข่าย” เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดการขับเคลื่อนต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและจะช่วยให้มีผู้เข้ารับบริการได้ตามแผนและลดปัญหาความไม่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

กนกภรณ์ ชูเชิด และสครรจ์ พรมศิริ. (2548). การอุดมทเรียน : วิธีวิทยาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้สำหรับ

นักปฏิบัติการภาคประชาสังคม.

พลกฤษณ์ วีวัฒน์. (2555). เอกสารการอุดมทเรียนการบูรณาการงานการบริการวิชาการแก่สังคมกับ

การเรียนการสอนและการวิจัย : เรื่องการอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนเชิงวิชาการและการเขียน

เชิงสร้างสรรค์. คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ยุทธดนัย สีดาหล้า. (2550). อุดมทเรียน...ไม่ยากอย่างที่คิด. <http://newsser.fda.moph.go.th/rumthai/asu/download.php>.